

KAZNENA DJELA PRIMANJA I DAVANJA MITA U PRAVU REPUBLIKE HRVATSKE

Pregledni naučni rad

Primljeno/Received: 20. 7. 2023.
Prihvaćeno/Accepted: 5. 12. 2023.

Damir JURAS
Dijana GRACIN
Hrvoje FILIPOVIĆ

Sažetak

Primanje i davanje mita su kaznena djela za koja su tijela kaznenog progona posebno zainteresirana u otkrivanju (ili bi trebala biti) s obzirom na to da se u mnogim slučajevima radi o interesu primatelja i davatelja mita, a njihov interes za prijavu druge strane nadležnim tijelima je neznatan. U radu su prikazani rezultati provedenog teorijskog, normativnog i empirijskog istraživanja koruptivnih kaznenih djela primanja i davanja mita, a poseban doprinos predstavlja analiza recentne sudske prakse. Autori su analizirali kaznena djela primanja i davanja mita s obzirom na varijable prijavljivanja počinitelja, optužnice i osude, a izvršena je i analiza primanja mita kod policijskih službenika. Na temelju dobivenih rezultata empirijskih istraživanja autori zaključuju da je sudska politika kažnjavanja u Hrvatskoj blaga te predlažu nova rješenja de lege ferenda počevši od sudske kaznene politike pa sve do propisivanja kvalificiranih oblika kaznenog djela primanja i davanja mita. Implikacije koruptivnih kaznenih djela mogu biti ogromne jer potkopavaju povjerenje u državu i njezine institucije te je borba protiv korupcije prioritet za tijela kaznenog progona.

Ključne riječi

korupcija, kaznena djela protiv službene dužnosti, primanje i davanje mita, odgovorna osoba; policijski službenik

1. UVOD

Korupcija je jedna od najstarijih negativnih društvenih pojava i prilagodljiva je društvenim promjenama. Povijest je prepuna slučajeva podmičivanja i nepotizma, ali akademsko proučavanje korupcije prvenstveno je fenomen kasnog dvadesetog stoljeća. Tako na primjer, Williams ne želi davati sveobuhvatnu definiciju korupcije već navodi kako je dostatno opće shvaćanje da je javni dužnosnik korumpiran ako prima novac ili novčanu vrijednost za činjenje nečega što je ionako dužan učiniti, što je dužan ne učiniti ili za korištenje legitimne diskrecijske ovlasti iz

neprikladnih razloga (Williams, 2000). Iako postoje vrlo velike razlike u načinu funkcioniranja korupcije, ona postoji u svakom društvu, u gotovo svakom sektoru i na svim razinama, od lokalne do transnacionalne razine (Heywood, 2018). Svjetski gospodarski forum procjenjuje kako troškovi korupcije iznose više od pet posto globalnog BDP-a. Korupcija negativno utječe ne samo na globalno gospodarstvo već je štetna za društveni i politički razvoj. Kako se to u literaturi često navodi, korupcija smanjuje kvalitetu, učinkovitost i djelotvornost javnih usluga (Rose-Ackerman, 1999), šteti legitimitetu vlade (Holmberg i Rothstein, 2012) i slabi društveno tkivo demokratskog društva (Melgar i sur., 2010; Anderson i Tverdova, 2003; Johnston, 2005). Suzbijanjem korupcije nastoji se smanjiti njezin opseg i vjerojatnost i kao takvo ima i represivnu i preventivnu dimenziju. Dok represija intervenira nakon počinjenog koruptivnog kaznenog djela, prevencija korupcije ima za cilj otkrivanje i uklanjanje mogućnosti za korupciju (Graycar i Prenzler, 2013). Razumijevanje i borba protiv korupcije u Europi, odražava načela vladavine prava, dobro upravljanje javnim poslovima i javnom imovinom, transparentnost i odgovornost (Helfer, Rose i Brewster, 2023). Zahvaljujući međunarodno-pravnim izvorima, a katkada i „pritiscima“ (Hoxhaj, 2020), razvijene su antikorupcijske strategije, a prije svega to se odnosi na mjere prevencije kao i suzbijanju rizika od korupcije (Merloni, 2018). Uporišta za razvoj tih strategija mogu se naći, primjerice, u Merida konvenciji iz 2003. godine, a sastoje se u većem razumijevanju i analizi fenomena, u djelovanju specijaliziranih tijela, transparentnosti i sudjelovanju društva i građana, zaštiti zviždača, definiranju posebnih pravila u području javne nabave, itd. Slijedom toga, u Hrvatskoj je donesen i Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti (2022).

Pojedine države sagledavaju korupciju kroz Indeks percepcije korupcije koju je definirala nevladina organizacija *Transparency International* (Foster, 2012, s.12). Radi se o sustavu koji zahtijeva širu perspektivu i analize, ali i raznolike metodološke pristupe. Također, digitalizacija koja se sve više uvodi u javnu upravu čini jedan od važnijih koraka u sprječavanju korupcije: analitika baza podataka, meta analize, pristup otvorenim podacima, umjetna inteligencija itd. (Donati, Piras i Ponti, 2019). Stavljanje korupcije pod kontrolu nesumnjivo je dugotrajan proces koji je specifičan za svaku zemlju (Berman, 2015, s. 5).

Korupciju se u literaturi tretira i kao međunarodni zločin, što dovoljno govori o samoj opasnosti korupcije koja se širi poput virusa u sve segmente društva, a najopasnija je ako zahvaća visoke upravljačke strukture u državama (Roksandić Vidlička, 2017, s. 63). Korupcija se često promatra kao krovni pojam koji se odnosi na niz specifičnih nezakonitih aktivnosti primjerice tzv. „velike korupcije“, „sitne korupcije“, „aktivne korupcije“, „pasivne korupcije“, podmićivanje, krađe, prijevare, iznuđivanje, zlouporabu diskrecijskog prava, favoriziranje, nepotizam, neprimjereni politički doprinosi, itd. (Langseth, 2012), a sve to pridonosi povećanju društvenih razlika među građanima, podcjenjivanja rada i obrazovanja, te neosnovanog bogaćenja (Božić, 2015, s.104).

Imajući u vidu uvodno navedeno o fenomenu korupcije, autori se u nastavku rada bave istraživačkim pitanjima:

- kako se u teoriji kaznenog prava tumače zakonska obilježja kaznenih djela davanja i primanja mita,
- kako se u (recentnoj) sudskoj praksi tumače i primjenjuju zakonska obilježja kaznenih djela davanja i primanja mita,
- kakva je sudska politika kažnjavanja ovih kaznenih djela i je li ta politika opravdana,
- kakve su službene statistike vezano uz ova kaznena djela općenito, a posebno vezano uz policijske službenike i suce kao počinitelje ovih kaznenih djela, te

- koje je normativne korake poželjno poduzeti kao bi se povećala uspješnost u otkrivanju ovih kaznenih djela i osigurala adekvatnost kažnjavanja počinitelja.

Cilj i svrha ovoga rada jest odgovoriti na spomenuta istraživačka pitanja, ali i ukazati na nedostatan progon odnosno procesuiranje koruptivnih kaznenih djela. Autori nastoje povezati teorijsko, normativno i empirijsko istraživanje tj. analizirati pojam korupcije, primanje i davanje mita počevši od prijavljivanja počinitelja, podizanja optužnice pa sve do osude počinitelja. Kako bi se uočili trendovi kaznene politike sudova analizirano je razdoblje od pet godina, a na temelju rezultata istraživanja daju se preporuke i prijedlozi, sve s ciljem suzbijanja koruptivnih kaznenih djela. U radu su, u odnosu na pojedina stajališta pravne teorije i zakonsku regulativu kaznenih djela primanja i davanja mita, prikazana pravna stajališta iz 26 presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske za navedena kaznena djela i to u predmetima zaprimljenim u tom sudu u razdoblju od 2009. do 2021. godine, koje su izabrane nakon pregleda 119 presuda dostupnih na portalu sudske prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske, 71 za primanje mita i 48 za davanje mita, a prikazane su one koje ponajbolje potvrđuju odnosno objašnjavaju stajališta pravne doktrine i dogovaraju na pojedina pitanja o primjeni zakona.

2. NORMATIVNO UREĐENJE KORUPTIVNIH KAZNENIH DJELA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU

U hrvatskom pravnom sustavu ne postoji jedinstvena definicija korupcije. Jedna od najčešće korištenih definicija je zlouporaba moći položaja i ovlasti za privatnu korist (toč. 1. 2. Strategije sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030, s. 21). Ipak u pravnoj doktrini korupcija se u najširem smislu može definirati kao svaka zlouporaba javnih ovlasti radi ostvarivanja privatnih probitaka (Cvitanović i sur., 2018, s. 42). Dinamička dimenzija korupcije izražena je u definiciji prema kojoj se radi o procesu u kojem najmanje dvije osobe nedopuštenom razmjenom u cilju ostvarivanja vlastitih probitaka postupaju na štetu javnog interesa i kršeći moralnu i pravnu normu povrjeđuju temelje demokratskog razvoja, pravnu državu u vladavinu prava (Cvitanović i sur., 2018, s. 407). Roksandić navodi da ne postoji univerzalno prihvaćena definicija gospodarskih kaznenih djela ili međunarodnih gospodarskih kaznenih djela što otežava predlaganje teških gospodarskih kaznenih djela kao kaznenih djela prema međunarodnom pravu (Roksandić Vidlička, 2017, s. 51).

Koruptivna kaznena djela u Republici Hrvatskoj, kao što su primanje i davanje mita sistematizirana su u glavi XXVIII. Kaznenog zakona, 2022 (KZ, 2022) zajedno s ostalim kaznenim djelima protiv službene dužnosti (u ova kaznena djela spadaju zlouporaba položaja i ovlasti iz članka 291., nezakonito pogodovanje iz članka 292., primanje mita iz članka 293., davanje mita iz članka 294, trgovanje utjecajem iz članka 295., davanje mita za trgovanje utjecajem iz članka 296.), a u glavi XXIV. navedena su kaznena djela podmićivanja (zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju iz članka 246., primanje i davanje mita u postupku stečaja iz članka 251., primanje mita u gospodarskom poslovanju iz članka 252., davanje mita u gospodarskom poslovanju iz članka 253., zlouporaba u postupku javne nabave iz članka 254., pranje novca iz članka 265.). Koruptivno kazneno djelo u KZ, 2022 nalazi se i u glavi XXXI. kao kazneno djelo podmićivanje zastupnika iz članka 339.

2.1. Statistički podaci o prijavljenim osobama za kaznena djela protiv službene dužnosti (2017. – 2021.)

Iz tablice 1. vidljiv je prikaz kaznenih djela protiv službene dužnosti u kojima prednjači kazneno djelo Zloupotreba položaja i ovlasti opisano u članku 291. KZ, 2022. Spomenuto kazneno djelo ima trend povećanja od 2017. godine, a uspoređujući tu godinu (58) sa zadnjim promatranim razdobljem (80) vidljivo je povećanje od 37,93 % za razliku od kaznenog djela primanja kada je u prvom promatranom razdoblju evidentirano 14 kaznenih djela, a u zadnjem 10 i tu dolazi do smanjenja od -28,57 % dok je kod davanja mita smanjenje od 27,78 %.

Tablica 1. *Kaznena djela protiv službene dužnosti (2017.–2021.)*

Kaznena djela protiv službene dužnosti	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zloupotreba položaja i ovlasti članak 291. stavak 1. KZ, 2022	48	36	56	57	58
Zloupotreba položaja i ovlasti članak 291. stavak 2. KZ, 2022	10	5	17	19	22
Primanje mita članak 293. stavak 1. KZ, 2022	8	8	29	12	7
Primanje mita članak 293. stavak 2. KZ, 2022	6	6	-	4	3
Davanje mita članak 294. stavak 1. KZ, 2022	16	20	37	32	12
Davanje mita članak 294. stavak 2. KZ, 2022	2	9	-	1	1
Odavanje službene tajne članak 300. stavak 1. KZ, 2022	-	-	-	2	2

Izvor: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

3. PRIMANJE MITA

Primanje mita često se smatra istoznačnicom za korupciju, ali Cvitanović i sur. navode da je to samo djelomično točno s obzirom na to da je korupcija širi pojam od primanja mita te obuhvaća i davanje mita i ostala koruptivna kaznena djela, npr. trgovanje utjecajem (Cvitanović i sur., 2018, s. 414). Kao staru društvenu pojavu, korupcija u službi prepoznaje se u zahtijevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi u svezi s obavljanjem ili neobavljanjem službene dužnosti (Pavišić i Veić, 1995, s. 355).

Primanje mita kazneno je djelo pasivnog podmičivanja i pripada u prava, opća službenička kaznena djela, čijim se propisivanjem želi zaštititi i osigurati učinkovito, zakonito i savjesno obavljanje službene dužnosti osoba koje su zaposlene u tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnim osobama kojima su dane javne ovlasti te onemogućiti zloupotrebe koje bi mogle nastati u vezi s obavljanjem tih dužnosti (Bojanić i sur., 2007, s. 399). Počinitelj ovoga kaznenog djela može biti samo službena ili odgovorna osoba.

Službena osoba je državni dužnosnik ili službenik, dužnosnik ili službenik u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, nositelj pravosudne dužnosti, sudac porotnik, član Državnog sudbenog vijeća ili Državno-odvjetničkog vijeća, arbitar, javni bilježnik i stručni suradnik koji obavlja poslove iz djelatnosti socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja. Službenom osobom smatra se i osoba koja u Europskoj uniji, stranoj državi, međunarodnoj organizaciji koje je Republika Hrvatska član, međunarodnom sudu ili arbitraži čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća, obavlja dužnosti povjerene osobama iz čl. 87. st. 3. (KZ, 2022).

Odgovorna osoba jest fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je izričito ili stvarno povjereno obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe ili državnih tijela ili tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (čl. 87. st. 6. (KZ, 2022)). Primjerice, u sudskoj praksi kao odgovorne osobe za primanje mita utvrđene su: povjerenik predstečajne nagodbe za trgovačko društvo (VSRH, I Kž-Us 125/2017-6 od 06. studenog 2020.), predsjednik Komisije nogometnih sudaca Izvršnog odbora Hrvatskog nogometnog saveza (VSRH, I Kž-Us 6/15-8 od 17. svibnja 2017.), viša medicinska sestra na Klinici za urologiju (VSRH, I Kž-Us 14/2016 od 27. studenog 2019.), ravnatelj škole (VSRH, I Kž-Us 130/15-6 od 04. listopada 2016., profesorica na fakultetu (VSRH, I Kž-Us 80/12-7 od 25. svibnja 2012.), nogometni sudac (VSRH, I Kž-Us 7/2016-7 od 11. rujna 2016.), stečajna upraviteljica (VSRH, I Kž-Us 136/10-6 od 30. studenog 2016.). U sudskoj praksi je zauzeto stajalište i da novinar, kojem je ponuđeno mito, ima status odgovorne osobe (VSRH, I Kž-Us-44/2018 od 28. veljače 2019, VSRH, I Kž Us 15/2021 od 07. lipnja 2022.).

Za ovo kazneno djelo neće odgovarati odgovorna osoba na koju se primjenjuju posebne odredbe (posebna kaznena djela) kao što je npr. primanje mita u gospodarskom poslovanju (čl. 252. KZ, 2022). Naime, u tom slučaju se radi o prividnom stjčaju pa dolazi do primjene specijalnog propisa (*lex specialis derogat legi generali*).

Ovo kazneno djelo primjer je nužnog sudioništva u kojem biće kaznenog djela pretpostavlja sudjelovanje jedne osobe kao počinitelja kaznenog djela primanja mita i druge osobe, koja daje mito, kao počinitelja kaznenog djela davanja mita. O nužnom sudioništvu se neće raditi kada službena ili odgovorna osoba zahtijeva mito, a druga strana na to ne pristane.

Objekt radnje jest mito odnosno svaka nepripadna nagrada, dar ili imovinska ili neimovinska korist bez obzira na vrijednost (čl. 87. st. 24. KZ, 2022). To može biti novac, ali i obećanje promicanja ili premještaja u službi, odobravanje kredita za koji nisu ispunjeni uvjeti, davanje stvari (drva za ogrjev, tehničkih uređaja i dr.), prekoredni pregled ili upis na fakultet, dom za starije ili nemoćne osobe, vrtić, prijam na bolničko liječenje i sl. Ovo djelo postoji bez obzira na visinu mita, osim kada je riječ o uobičajenim darovima: znakovima pažnje (Derenčinović, 2001, s. 247). Što su to uobičajeni darovi, faktično je pitanje koje se mora ocjenjivati u kontekstu konkretnog ponašanja. Ipak, treba istaknuti da i primanje sitnih poklona može inicirati korupciju, posebno ako davatelj očekuje određenu uslugu u budućnosti, a primatelj se osjeti dužan to učiniti (Kesić, 2017, s. 61).

Zahtijevanje ili primanje mita može se učiniti neposredno ili preko posrednika, u kojem slučaju posrednik treba raditi sa znanjem i u interesu osobe koja se podmićuje (Tahović, 1956, s. 622).

Kod počinjenja ovog djela, kod primatelja i davatelja mita, mora postojati svijest (*dolus*) da se radi o činidbi i protučinidbi odnosno usluzi i protuusluzi. Dovoljno je da službena ili odgovorna osoba iskazuje spremnost za nezakonito postupanje, a nije važno je li počinitelj zaista namjerava

nezakonito postupiti. Sporazum o radnji počinjenja može biti postignut riječima, ali može biti i prešutan ili postignut konkludentnim činom.

S obzirom na različiti karakter radnji počinjenja kaznenog djela primanja mita i kaznenog djela davanja mita, trenutak dovršenja djela je različit, pa „*nije relevantno da primatelj zna tko mu šalje mito jer je kazneno djelo počinio u času kada je mito uzeo, a kazneno djelo davanja mita je ostvareno već u času kada davatelj mito šalje kako bi ga podmićeni primio.*“, VSRH, I Kž-Us 35/16-6 od 01. lipnja 2016.

Kada službena ili odgovorna osoba nezakonito postupi u svezi s primanjem mita, pa ostvari biće i nekog drugog kaznenog djela, postojat će stjecaj između kaznenog djela primanja mita i tog drugog djela., npr. primanja mita i krivotvorenja javne isprave (Garačić, 2016, s. 876), no u sudskoj praksi je zauzeto stajalište i da se može raditi o prividnom stjecaju odnosno postojati će samo jedno kazneno djelo.

VSRH, u presudi I Kž-Us 45/16-9 od 27. rujna 2016., je utvrdio postojanje realnog stjecaja „*kada je službena ili odgovorna osoba primila mito, a nakon toga iskoristila ili prekoračila granice svoje ovlasti i obavila kakvu radnju koju nije smjela obaviti ili nije obavila radnju koju je morala obaviti. U takvoj kriminalnoj kombinaciji, počinitelj je kaznenim djelom primanja mita za sebe ostvario imovinsku korist, a kaznenim djelom zlouporabe položaja i ovlasti ostvario je imovinsku korist za drugoga (davatelja mita).*“, dok je u presudi I Kž-Us 82/2018-4 od 29. studenog 2018., utvrdio da se u slučaju primanja mita i nesankcioniranja prometnog prekršaja (radi čega je mito primljen) radi o prividnom stjecaju jer „*primanje mita, iako nema sva obilježja zlouporabe položaja i ovlasti, poseban je oblik tog kaznenog djela gdje počinitelj ima namjeru sebi ili drugome pribaviti imovinsku korist i to u vezi s vršenjem određene službe. U konkretnom slučaju radnja izvršenja djela je jedna. Naime, policajci primaju mito upravo kako prekršitelja ne bi evidentirali u službenim evidencijama te sankcionirali kao počinitelja prometnog prekršaja. Iz navedenog proizlazi da je kazneno djelo primanja mita dovršeno uzimanjem novčanog iznosa odnosno plaćenog „gableca“, a neobavljanje službene dužnosti je posljedica primljenog mita unutar jedinstvenog nezakonitog postupanja. Stoga je kod primjene materijalnog prava utvrđenu kriminalnu djelatnost trebalo pravno označiti samo kao kazneno djelo primanja mita iz članka 293. stavka 1. KZ/11. Ovo tim više imajući u vidu da je kazneno djelo primanja mita, prema propisanoj kazni i količini nepravda, teže od kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 291. stavka 1. KZ/11.*“

Citirano stajalište VSRH (I Kž-Us 82/2018-4 od 29. studenog 2018.) da je neobavljanje dužnosti posljedica primljenog mita odnosno da se radi o prividnom stjecaju je pogrešno jer se kazneno djelo primanja mita ostvaruje zahtijevanjem ili primanjem mita, a ne radnjom radi koje je zahtijevano ili primljeno mito, koja radnja predstavlja zasebno protupravno postupanje i predstavlja napad na posebno (drugo) zaštićeno pravno dobro. Naime, nesankcioniranjem počinitelja prometnog prekršaja počinitelj je ostvario protupravnu korist za počinitelja prekršaja u vidu neplaćanja kazne i neevidentiranja u registar počinitelja prekršaja odnosno pričinio je štetu za državni proračun u koji se uplaćuju novčane kazne, što je obilježje kaznenog djela zlouporabe položaja, koje obilježje nije sadržano u opisu kaznenog djela primanja mita.

Ako počinitelj zahtijeva mito pa ga potom i primi, raditi će se o jednom kaznenom djelu primanja mita.

Sudioništvo u djelu primanja mita je moguće ostvariti pomaganjem ako osoba pomaže počinitelju tako da posreduje kod davatelja mita ili za njega primi mito odnosno poticanjem (čl. 37. KZ, 2022) ako osoba, koja nije davatelj mita, nagovara službenu ili odgovornu osobu da primi mit.

Ne postoji stjecaj kad je primanje mita propisano kao kvalificirani oblik nekog drugog kaznenog djela, npr. odavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne (čl. 262. KZ, 2022).

Mito se oduzima temeljem općih odredbi KZ, 2022 (čl. 5., čl. 77. – 78.) u postupku prema odredbama glave XXVIII (čl. 556.-563.) Zakona o kaznenom postupku, 2022.

Kazneni postupak za ovo djelo pokreće državni odvjetnik po službenoj dužnosti.

Ovo kazneno djelo ima tri oblika: pravo pasivno podmićivanje (čl. 293. st. 1. KZ, 2022), nepravo pasivno podmićivanje (čl. 293. st. 2. KZ, 2022) i naknadno pasivno podmićivanje (čl. 293. st. 3. KZ, 2022).

3.1. Pravo pasivno podmićivanje

Ovo djelo čini službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi mito, ili koja prihvati ponudu ili obećanje mita za sebe ili drugoga da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koja se ne bi smjela obaviti, ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koja bi se morala obaviti, a zakonodavac je za počinitelja propisao kaznu zatvora od jedne do deset godina (čl. 293. st. 1. KZ, 2022).

Kod pravog pasivnog podmićivanja, počinitelj izražava spremnost da za nagradu, koja može biti namijenjena i drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi, nezakonito postupi. Nije bitno je li počinitelj tražio mito ili mu je ono ponuđeno. Za postojanje djela nije bitno je li počinitelj i primio mito odnosno nije bitno poduzimanje radnje radi čijeg obavljanja je mito primljeno. Bit neprava jest u spremnosti počinitelja da za nagradu nezakonito postupi odnosno sama ta spremnost, potkupljivost, podmitljivost društveno je opasna jer može ugroziti zakonitost i pravilnost službene dužnosti i svega onoga što u sebi sadržava, pa je već i taj prvi zametak korupcije dovoljan da se konstituiraju kazneno djelo odnosno da počne kaznenopravna intervencija (Bačić i Šeparović, 1989, s. 399). U tom smislu VSRH, I KŽ-Us 14/09-3 od 21. 1. 2010., navodi da je kazneno djelo primanja mita izvršeno „primanjem poklona, a neobavljanje službene dužnosti posljedica je primljenog mita unutar nezakonitog postupanja.“, odnosno da je bit neprava tog kaznenog djela „u spremnosti počinitelja da za nagradu nezakonito postupi, time što se dao „kupiti“. Pri tome, samo počinjenje radnje, od strane službene osobe, nije više dio zakonskog opisa tog kaznenog djela, pa za njegovo postojanje nije odlučno je li došlo do poduzimanja radnje za koju se prima mito. Osim toga, u biće kaznenog djela ta radnja ulazi samo kao predmet korupcijskog sporazuma primatelja i davatelja. Neovisno o tome, a nasuprot žalbenim tvrdnjama optuženog J. Č. i I. J., pravilan je zaključak prvostupanjskog suda, da je u konkretnoj situaciji optuženi J. Č., u svojstvu službene osobe MORH-a, a kao član raznih tehničkih povjerenstava MORH-a, obavio službenu radnju koja se nije smjela obaviti, odnosno zauzeo se da navedena povjerenstva daju pozitivno mišljenje i prednost za obavljanje poslova remonta aviona, onome tko mu pristane dati mito, a bez obzira na stvarnu tehničku sposobnost potencijalnih izvršitelja za obavljanje tih poslova.“ (VSRH, I KŽ-Us 131/2019-6 od 04. studenog 2021.), da „poduzimanje radnje u odnosu na koju je prihvaćena ponuda ili obećanje mita, a u ovom slučaju to je pristrano suđenje u korist nogometnog kluba „V. M.“, nije obilježje predmetnog kaznenog djela primanja mita.“, (VSRH, I

KŽ-Us 7/2016-7 od 11. rujna 2019.), da je djelo počinjeno time što je „optuženi I. S. od svjedoka zatražio novac kako djelatnici policije, ovdje optuženici, ne bi prikazali da se desio prekršaj u obitelji, ukoliko uslijedi neka protuusluga od strane svjedoka, odnosno davanje traženog mita.“ (VSRH, I KŽ-Us 31/2016-6 od 19. studenog 2019.), da su su „navedena kaznena djela bila dovršena već u trenutku kada je bio postignut dogovor o prihvaćanju mita.“ Iako je optuženi mito primio naknadno. (VSRH, I KŽ-Us 143/2017-8 od 03. srpnja 2020.)

Radnja počinjenja djela je opisana na više načina: zahtijevanje mita, primanje mita, obećanje mita. Zahtijevanje je jasno i nedvosmisleno traženje poklona ili druge koristi. Takav zahtjev može biti postavljen verbalno (usmeno ili pismeno), simbolima, znacima, aluzijama, gestama ili pokretima ruke. Primanje je uzimanje u posjed poklona ili druge koristi. Primanje obećanja mita je suglasnost za ostvarenje ponude druge osobe o davanju mita.

Ako počinitelj zahtijeva mito pa ga potom i primi, raditi će se o jednom kaznenom djelu primanja mita. Ako počinitelj djeluje preko posrednika tada je posrednik pomagatelj u počinjenju djela.

Dovoljno je da se mito daje radi pridobivanja naklonosti službenika radi poduzimanja bilo koje nezakonite radnje iz njegovog djelokruga odnosno buduća nezakonita radnja ne mora biti precizno određena. Bit ovog kaznenog djela je u sporazumu o „nedozvoljenoj razmjeni“ između podmićivača i podmićenog, a ne u sporazumu o konkretnoj radnji koju zbog obećanog ili primljenog mita službena ili odgovorna osoba ima obaviti (Derenčinović, 1999, s. 469).

Mito se daje u vezi radnje službene ili odgovorne osobe. Radi se o radnji koja pripada u djelokrug njezinih ovlaštenja. Iako je radnja protuzakonita ona je i dalje službena radnja. *VSRH, I KŽ-Us 131/2019-6 od 04. studenog 2021. je utvrdio da „nije važno treba li tu radnju, za koju se prima mito, po unutarnjem službenom rasporedu obaviti druga službena osoba, s istim službenim položajem i ovlastima, a ne ona koja je podmićena.“, a u presudi I KŽ-Us 54/2015-8 od 19. prosinca 2018., je, obzirom da radnja radi čijeg poduzimanja počinitelj zahtijeva mito mora imati karakter službene radnje, naveo da „inkriminirano postupanje optuženog I. K. – prevoženje u osobnom vozilu u Republiku Hrvatsku osobe za koju zna da joj je otkazan boravak (pa joj time omogućiti nedozvoljeni ulazak i boravak u Republici Hrvatskoj) – nema karakter službene radnje koja bi bila poduzeta izvan granica ovlasti koje optuženi I. K. ima kao policijski službenik Policijske postaje S.,“ pa njegovo „protupravno postupanje nema obilježja terećenog kaznenog djela protiv službene dužnosti, primanja mita iz članka 293. stavka 1. KZ/11.“*

Ovo se djelo može počinuti i kod primjene diskrecijske ocjene ako se službena radnja obavi protivno interesima službe. Kad je u pitanju podmićivanje za buduću radnju, nije potrebno da se ta radnja precizno odredi jer se radi o sporazumu, u kojem se još ne zna koja će se točno radnja tražiti, ali se zna da je kupljena i plaćena službena radnja iz kruga službenih djelatnosti odnosno službene ili odgovorne osobe (Pavlović, 2015, s. 1241).

Kazneni progon za ovaj oblik kaznenog djela zastarijeva nakon 20 godina (v. čl. 81. st. 1. podst. 3. KZ, 2022).

3.2. Odgovornost policijskih službenika, državnih odvjetnika i sudaca za primanje mita

Sprječavanje kaznenih djela i prekršaja, njihovo otkrivanje i prikupljanje podataka o tim djelima i počiniteljima je policijski posao (čl. 3. st. 1. toč. 3. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima, 2019). Državno odvjetništvo samostalno je i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno

i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih djela i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava Republike Hrvatske i zakona (čl. 3. st. 1. Zakona o državnom odvjetništvu, 2022). Sudovi štite Ustavom, međunarodnim ugovorima i zakonima utvrđeni pravni poredak Republike Hrvatske te osiguravaju jedinstvenu primjenu prava, ravnopravnost i jednakost svih pred zakonom. Sudovi odlučuju u sporovima o temeljnim pravima i obvezama čovjeka, o pravima i obvezama Republike Hrvatske i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te o pravima i obvezama drugih pravnih osoba, izriču kazne i druge mjere počiniteljima kaznenih djela i prekršaja utvrđenih zakonom i drugim propisima, odlučuju o zakonitosti općih i pojedinačnih akata javnopravnih tijela, rješavaju sporove o osobnim odnosima građana, radne, trgovačke, imovinske i druge građanskopravne sporove te odlučuju u drugim pravnim stvarima kad je to zakonom određeno (čl. 3. Zakona o sudovima, 2023).

Za učinkovitu borbu protiv korupcije važno je da tijela nadležna za progon i sankcioniranje koruptivnih radnji časno i predano rade svoj posao odnosno da se iz redova policije, državnog odvjetništva i sudova uklone svi oni koji na bilo koji način surađuju sa osobama iz kriminalnog miljea odnosno i sami sudjeluju u koruptivnim radnjama.

Kada policijski službenik, državni odvjetnik ili sudac primi mito, to predstavlja negaciju njihove službe i najteža je povreda službene dužnosti, kojom se opstruira funkcioniranje pravne države i ruši povjerenje građana u državni aparat i vladavinu prava.

VSRH, u presudi I Kž-Us 143/2017-8 od 03. srpnja 2020., je istaknuo da se „svako primanje dara ili već prihvaćanje obećanja dara od strane službenih osoba, pogotovo policajaca, kao protuusluge za izvršenje neke protupravne radnje u službi, bez obzira na vrijednost mita, ne može bagatelizirati. Stoga je takvim počiniteljima bez obzira na prividno bagatelne iznose mita potrebno izreći adekvatnu društvenu osudu kao što je to u odnosu na opt. B. i opt. L. učinio sud prvog stupnja, tako da njihove žalbe, kao i žalba opt. A. koji je bio samo pomagač, zbog odluke o kaznenim sankcijama, a u kojima ne iznose niti jednu okolnost koju ne bi već imao u vidu prvostupanjski sud, nisu osnovane.“

VSRH dosljedno ističe značaj policijske službe u sprječavanju i otkrivanju kaznenih djela i apsolutnu neprihvatljivost koruptivnog djelovanja policijskih službenika, pa je tako istaknuo da „optuženi D. S. dva kaznena djela primanja mita počinio u svojstvu policijskog službenika za vrijeme obavljanja službe, dakle, kao osoba koja se obvezala zakon provoditi i zakon poštivati, pri čemu svoju službu očito nije doživljavao kao odgovornu i važnu zadaću u službi građana i društva u cjelini već kao mogućnost dodatne i nezakonite zarade, a koju mogućnost je i iskoristio, te je svojim koruptivnim djelovanjem, nebrigom za značaj i odgovornost službe koju obnaša, kao i nebrigom za posljedice, ugrozio povjerenje građana u važnu instituciju društva, koja upravo postoji radi građana i koja je u službi samih građana. Naime, optuženik je kazneno djelo počinio u svojstvu policijskog službenika, dakle, osobe zadužene za kontrolu zakonitosti u ponašanju drugih čime je uvelike narušio ugled službe koju je obavljao što dovodi do nepovjerenja građana prilikom postupanja policijskih službenika u istovrsnim situacijama te svakako treba imati odraza u kazni za predmetna kaznena djela (VSRH, I Kž-Us 73/2015-8 od 20. studenog 2019.) odnosno da su „policijski službenici takvim nezakonitim postupanjem kršili osnovnu svrhu svoje policijske profesije, čiji je temeljni zadatak zaštita i sprječavanje građana u počinjenju kaznenih djela te otkrivanje takvih djela, a ne njihovo činjenje.“(VSRH, I Kž-Us 139/2016-8 od 28. rujna 2020.).

U petogodišnjem razdoblju (2018. – 2022.) podnesena je kaznena prijava protiv 20 policijskih službenika za ukupno 39 kaznenih djela primanja mita. U istom razdoblju radi primanja mita je pokrenut disciplinski postupak (teže povrede službene dužnosti policijskih službenika propisane su čl. 96. Zakona o policiji, 2019, a primanje mita policijskih službenika pravno se kvalificira kao zlorporaba položaja u službi ili izvan službe ili prekoračenje ovlasti u službi i nedolično ponašanje u službi ili izvan službe kada teško šteti ugledu policije – čl. 96. toč. 3. i 7. Zakona o policiji, 2019) protiv 19 policijskih službenika, za jednog policijskog službenika je utvrđeno da nije odgovoran, dok ih je 12 proglašeno odgovornim za težu povredu i izrečena im je disciplinska kazna prestanak državne službe, dok je disciplinski postupak protiv 6 policijskih službenika u tijeku (izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Služba za odnose s javnošću, dopis klasa: 008-01/23-01/29, urbroj: 511-01-11-23-7 od 07. veljače 2023.).

Iz tablice 2. vidljiva je negativna pojavnost, a to je povećanje broja kaznenih djela od strane policijskih službenika pa je tako u prvom promatranom razdoblju evidentirano 10 kaznenih djela primanja mita, a u zadnjem razdoblju 21 kazneno djelo što je povećanje za 110 %. Otkrivanje spomenutih kaznenih djela primanja mita upućuje da je sustav kontrole na zavidnoj razini kada uspije detektirati spomenuta kaznena djela. Ne treba zanemariti i činjenicu da je to otežano s obzirom na „policijske službenike“ koji zasigurno znaju ili pokušavaju učiniti sve da ne budu otkriveni. Ipak ovakvo povećanje je negativna pojava i svakako treba poduzeti brojne radnje u cilju njezinog sprječavanja.

Tablica 2. *Policijski službenici (PS) kao počinitelji kaznenih djela (KD) primanja mita*

Kazneno djelo primanja mita	2018.		2019.		2020.		2021.		2022.	
	PS	KD	PS	KD	PS	KD	PS	KD	PS	KD
293./1.	3	9	3	2	2	2	2	1	6	21
293./2.	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-
293./3.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Svega	4	10	3	2	5	5	2	1	6	21

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Služba za odnose s javnošću, akt klasa: 008-01/23-01/29, urbroj: 511-01-11-23-7, od 07. veljače 2023.

Tablica 3. *Disciplinski postupci i kazne protiv policijskih službenika radi primanja mita*

Godina	Pokrenuto postupaka	Odluke disciplinskog suda			
		Odluka o odgovornosti		Kazna Prestanak državne službe	U radu
		Nije odgovoran	Odgovoran je		
2018.	3	-	3	3	-
2019.	3	1	2	2	-
2020.	7	-	4	4	3
2021.	2	-	-	-	2
2022.	4	-	3	3	1

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Služba za odnose s javnošću, akt klasa: 008-01/23-01/29, urbroj: 511-01-11-23-7, od 07. veljače 2023.

U razdoblju od 2018. do kraja 2022. godine, pet sudaca je bilo privremeno udaljeno od obnašanja sudačke dužnosti radi pokretanja kaznenog postupka zbog kaznenog djela primanja mita. Od navedene brojke protiv dva suca kazneni postupci su još uvijek u tijeku te im se svaka tri mjeseca produljuje privremeno udaljenje od obnašanja sudačke dužnosti; dva su suca razriješena na vlastiti zahtjev, a 1 je razriješen u stegovnom postupku s obzirom da se protiv istog vodio i stegovni postupak zbog stegovnog djela nanošenja štete ugledu suda i sudačke dužnosti (izvor: Državno sudbeno vijeće, dopis broj: PPI-4/23-2 od 13. veljače 2023.). Podaci o broju podnesenih kaznenih prijava i stegovnih postupaka protiv državnih odvjetnika i sudaca nisu dostupni: Ministarstvo unutarnjih poslova je, u citiranom odgovoru Službe za odnose s javnošću, navelo da ne raspolaže podacima o kaznenim djelima primanja mita od strane pravosudnih dužnosnika; Ministarstvo pravosuđa i uprave, u dopisu klasa: 008-02/23-01/06, urbroj: 514-02-03-03-01/01-23-03 od 08. veljače 2023., navelo je da ne posjeduju informacije o stegovnim postupcima protiv sudaca i državnih odvjetnika, a Državnoodvjetničko vijeće, u e-mailu od 15. veljače 2023., navelo je da primanje mita nije propisano kao zasebno stegovno djelo za državne odvjetnike, pa nemaju informaciju o stegovnim postupcima radi primanja mita.

3.3. Nepravo pasivno podmićivanje

Ovaj oblik kaznenog djela čini službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi mito, ili koja prihvati ponudu ili obećanje mita za sebe ili za drugoga da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koja bi se morala obaviti, ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koja se ne bi smjela obaviti, a počinitelju je zapriječena kazna zatvora od jedne do osam godina (čl. 293. st. 2. KZ, 2022).

Kod nepravog pasivnog podmićivanja, počinitelj zahtijeva ili prima mito da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi radnju koja bi se morala obaviti ili ne obavi radnju koja se ne bi smjela obaviti. Pojednostavljeno rečeno, da požuri obavljanje radnje i ostvarivanje kakvog prava ili pravnog interesa stranke, odnosno ne učini nešto što ionako ne bi smio učiniti (Dragičević Prtenjača, 2009, s. 246). Razlika u odnosu na pravo podmićivanje jest u tome što počinitelj čini ono što bi morao učiniti i bez podmićivanja odnosno ne čini ono što ne bi ni smio učiniti, dakle nema povrede službene dužnosti u smislu kršenja zakonitosti.

VSRH, u presudi I Kž-Us 68/2018-6 od 28. studenog 2018., potvrdio je da „nije zabranjeno ručati ili večerati u restoranu s osobom koja to i plati međutim, kada ta osoba učini to sa svrhom ishodovanja pozitivnog i što bržeg rješenja njegovog zahtjeva o kojem odlučuje osoba kojoj plaća te ručkove i večere pa i za cijelo društvo, u čemu i uspije, tada se radi o primanju dara za obavljanje poslova koje bi optuženik morao obaviti, kako je to pravilno zaključio prvostupanjski sud.“

Za dovršenje ovog kaznenog djela dovoljan je sporazum oko nagrade te da službena osoba zna za protučinidbu.

Društvena opasnost djela ogleda se u tome što službena ili odgovorna osoba odbija raditi, iako je to dužna i iako za svoj rad prima plaću; nego privatizira službu i traži da mu zainteresirana osoba plati da bi postupio po zakonu, na koji način službu koristi za vlastito bogaćenje (Juras, 2019, s. 233). Baš zbog te osobitosti privatizacije službe radi ostvarenja osobnih koristi, ovo djelo je na neki način „predbacivije“ od pravog pasivnog podmićivanja (Derenčinović, 2018, s. 416).

Za dovršenje kaznenog djela dovoljan je sporazum oko nagrade. Primjerice, ovaj oblik kaznenog djela činio bi policijski službenik koji bi, po zaprimljenoj prijavi o počinjenom kaznenom djelu,

tražio mito da izda potvrdu o zaprimljenoj prijavi.

Kazneni progon zastarijeva nakon 20 godina (čl. 81. st. 1. al. 3. KZ, 2022).

3.4. Naknadno pasivno podmićivanje

Službena ili odgovorna osoba koja nakon obavljanja, odnosno neobavljanja službene ili druge radnje navedene u stavku 1. i 2. čl. 293. KZ, 2022, a u vezi s njom, zahtijeva ili primi mito, čini djelo naknadnog pasivnog podmićivanja, za koje se može izreći kazna zatvora do jedne godine (čl. 293. st. 3. KZ, 2022).

Ovaj oblik djela se odnosi na slučaj kad je službenik prije toga poduzeo neku nezakonitu radnju ili nije obavio službenu ili drugu radnju koju je morao obaviti ili kad je obavio nešto što je ionako morao obaviti ili nije obavio radnju koju i inače nije smio obaviti, pa u vezi s njima zahtijeva ili primi mito. Vremenski razmak od obavljene ili neobavljene radnje do traženja ili primanja mita nije bitan element za postojanje djela. Nije bitno da li je u vrijeme poduzimanja radnje počinitelj imao namjeru naknadno tražiti mito. Bitno je za ovu kvalifikaciju da mito nije bilo prije toga ni zahtijevano ni obećano (Pavlović, 2015, s. 1242). Posebnost ovog oblika kaznenog djela je izražena u tome što između poduzimanja ili propuštanja službenih radnji i zahtijevanog ili primljenog mita ne postoji uzajamna veza u tom smislu da je postupanje službene ili odgovorne osobe bilo motivirano zahtijevanim ili primljenim mitom, ali se ta veza ogleda u tome što se mito koristi zahtijeva ili prima u vezi sa službom.

Ovo djelo neće postojati ako osoba zahtijeva ili primi mito nakon što joj je prestalo svojstvo službene osobe, ali će postojati ako se počinitelj nalazi u drugoj službi.

Primjerice, ovo bi djelo policijski službenik počinio kada bi od žrtve kaznenog djela tražio mito jer je proveo kriminalističko istraživanje i podnio kaznenu prijavu protiv počinitelja.

Kazneni progon zastarijeva nakon 6 godina od počinjenja djela (čl. 81. st. 1. al. 6. KZ, 2022).

3.5. Prikaz i analiza prijavljenih optuženih i osuđenih osoba za kazneno djelo primanja mita (2017.-2021.)

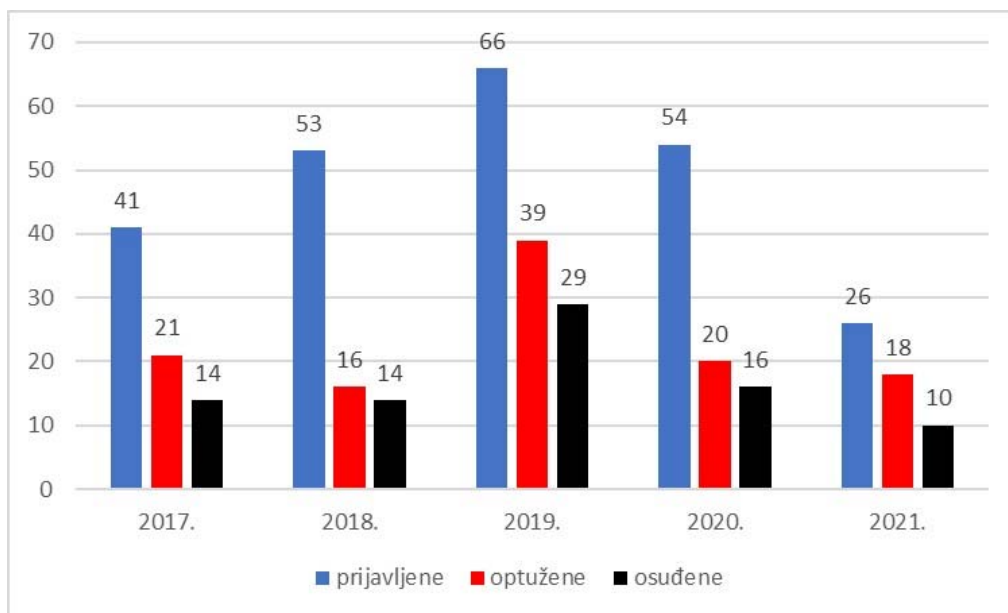
Podaci o broju prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za kazneno djelo primanja mita prikazani su u tablici 4. (po pojedinim oblicima kaznenog djela) i grafikonu 1. (ukupno po godinama).

Rezultati istraživanja pokazuju da je u razdoblju od 2017. do 2021. u prosjeku 48 prijavljenih punoljetnih osoba, optuženih 23 i osuđenih 17 za kazneno djelo primanja mita. Iz spomenutih podataka međusobni odnos je sljedeći od prosječnog broja prijavljenih 47,92 % budu i optužene, a 35,42 % osuđene. Bez obzira na samu metodologiju vođenja podataka koji se dostavljaju Državnom zavodu za statistiku kao i samo trajanje sudskog postupka vidljivo je da broj optuženih osoba u odnosu na prijavljene iznosi od 30 do 70 % što upućuje da ima prostora za kvalitetnije pripremanje kaznenih prijava kako bi postotak optužnica bio u većem postotku zastupljen. Možda je čak malo i nepojmljivo da postotak optužnica u odnosu na prijavljene nije veći imajući u obzir činjenicu da policija o svakom djelu mora izvijestiti državnog odvjetnika, a isti je gospodar istrage i ima obvezu da u slučaju manjkavosti prijave da za istu zatraži nadopunu i prikupljanje drugih dokaza. Uspoređujući broj prijavljenih osoba za prvo (2017. – 41) promatrano razdoblje sa zadnjim (2021. – 26) razdobljem vidljiv je trend smanjenja od -36,59 %.

2021.	st. 1.	14	9	7	..	4	1	..	1	1	3	2	..	1
	st. 2.	12	9	3	1	1	1	1
	st. 3.	-	-

Izvor: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Grafikon 1. Prijavljene, optužene i osuđene osobe – primanje mita (2017. – 2021.)

Izvor: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

4. DAVANJE MITA

Kazneno djelo davanja mita je u suštini navođenje službene ili odgovorne osobe na povredu službe. Djelo nije službeničko kazneno djelo odnosno može ga počiniti bilo koja osoba neovisno o svom svojstvu. Ono je antipod djelu primanja mita.

Smještanjem kaznenog djela davanja mita iz članka 294. KZ, 2022 među kaznena djela protiv službene dužnosti, iako nije službeničko kazneno djelo, jasno je istaknuta službena dužnost kao zaštitni objekt ovog kaznenog djela (Brnetić i Ljubej, 2015, s. 780.).

Ovdje je radnja sudioništva (poticanje) podignuta na razinu samostalnog kaznenog djela pa ne ulazi u kazneno djelo primanja mita kao slučaj sudioništva u tom djelu. Na ovaj način je davanje mita kažnjivo kao samostalno djelo i kad ne postoji pasivno podmićivanje, primjerice kada je službenik odbio primiti mito, a opravdano je i iz razloga razlikovanja propisane kazne koja je opravdano viša za primanje nego za davanje mita.

Službena ili odgovorna osoba kojoj se ponudi, da ili obeća mito ne može odgovarati za ovo kazneno djelo pa ni onda kada je inicijativa za podmićivanje potekla od nje. Ako je ona primila mito odgovarati će kao počinitelj kaznenog djela primanja mita, a ne kao sudionik u kaznenom djelu davanja mita.

Ovo kazneno djelo ima dva oblika: pravo aktivno podmićivanje odnosno posredovanje u takvom podmićivanju (čl. 294. st. 1. KZ, 2022) i nepravo aktivno podmićivanje odnosno posredovanje u takvom podmićivanju (čl. 294. st. 2. KZ, 2022), a zakonodavac je propisao fakultativno oslobođenje od kazne za davatelja mita (čl. 294. st. 3. KZ, 2022). St. 4. čl. 348. prijašnjeg Kaznenog zakona, 2011, kojim je bilo propisano vraćanje mita davatelju mita, koji ga je dao na zahtjev službene ili odgovorne osobe i prijavio djelo prije otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno (tzv. neskrivljeno davanje mita), izostavljen je iz Prijedloga zakona odnosno teksta čl. 294. važećeg KZ, 2022 kao kriminalno-politički neosnovan (Obrazloženje Konačnog prijedloga Kaznenog zakona).

Djelo ne postoji kao naknadno podmićivanje osim ako je mito ranije bilo dogovoreno.

Ako je u pitanju pravo aktivno podmićivanje, a službena osoba je ostvarila obilježja i nekog drugog kaznenog djela, tada davatelj mita može biti sudionik u tom djelu.

Počinitelj može djelo počinuti samo s namjerom, a kazneni postupak za ovo kazneno djelo državni odvjetnik pokreće po službenoj dužnosti.

4.1. Pravo aktivno podmićivanje odnosno posredovanje u takvom podmićivanju

Rezultati istraživanja pokazuju da je u razdoblju od 2017. do 2021. u prosjeku 44 prijavljenih punoljetnih osoba, optuženih 29 i osuđenih 26 za kazneno djelo davanja mita (tablica 4.). Iz spomenutih podataka međusobni odnos je sljedeći od prosječnog broja prijavljenih 66,52 % budu i optužene, a 58,82 % osuđene. Potrebno je naglasiti da se samo vođenje odnosi na kalendarsku godinu pa tako za neke godine imamo veći broj optuženih i osuđenih nego prijavljenih, a to je upravo iz razloga što je optužnica podignuta u drugoj godini nego je podnesena prijava, a takva je situacija i s osuđenim osobama. Uspoređujući broj prijavljenih osoba za prvo (2017. – 37) promatrano razdoblje sa zadnjim (2021. – 32) razdobljem vidljiv je trend smanjenja od -13,51 %. Davanje mita je koruptivno kazneno djelo, a iz tablice 5 ipak je vidljiva blaga kaznena politika prema osobama koje počine kazneno djelo primanja mita pa je tako u razdoblju od pet godina bilo osuđeno 130 osoba, a najviše je bilo izrečene kazne zatvora u trajanju od 6 do 12 mjeseci i to njih 68 ili 52,31 %, a slijedi kazna zatvora od 3 do 6 mjeseci i to njih 25 ili 19,23 %. Ovo kazneno djelo čini tko službenoj ili odgovornoj osobi ponudi, dade ili obeća mito namijenjeno toj ili drugoj osobi da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koju bi morala obaviti, ili tko posreduje pri takvom podmićivanju službene ili odgovorne osobe, a počinitelju se može izreći kazna zatvora od jedne do osam godina.

Radnja izvršenja se sastoji u nuđenju, davanju ili obećanju mita, čime je djelo dovršeno odnosno nije potrebno da primatelj mita u svezi s time nešto učini ili propusti učiniti. Kod obećanja radi se o jednostranoj izjavi volje koja mora doći do druge strane, pa će djelo postojati neovisno da li je službena ili odgovorna osoba prihvatila obećanje mita.

VSRH, u presudi Kzz 17/2018-5 od 09. svibnja 2018., utvrdio je da je kazneno djelo „dovršeno već samim obećanjem dara“ pa nije odlučno da li je dar primljen i da li je nedopuštena službena radnja poduzeta. U presudi I Kž-Us 50/2018-6 od 22. travnja 2021., VSRH je utvrdio da „nije od utjecaja što mito nije dano u novcu jer to nije uvjet za opstojnost tog kaznenog djela“ odnosno da je djelo počinjeno davanjem mita u maslinovom ulju i organiziranjem večere za optuženika koji je „samoinicijativno doveo poveće društvo, čemu se opt. D. S. morala prilagoditi i pripremiti odgovarajući jelovnik.“

Djelo postoji i kad je ponuđena osoba odmah odbila ponudu. Nije bitno ni da li je službena ili odgovorna osoba prethodno odlučila tražiti ili primiti mito. Nije odlučno niti od koga je potekla inicijativa, da li je radnju počinitelj poduzeo samoinicijativno ili na zahtjev službene osobe.

Posredovanje u davanju mita je pomaganje počinitelju djela aktivnog podmićivanja, koje pomaganje se ne tretira kao sudioništvo već kao samostalno djelo.

Kod davanja mita putem posrednika (druge osobe) nije nužno da davatelj mita poimenično zna osobu kojoj se daje ili obećava davanje mita, već je dovoljno da je službena ili odgovorna osoba iz pobliže određenog kruga službenih ili odgovornih osoba kojima se treba dati mito i da je davatelj mita odredio službenu ili drugu radnju koju takve osobe trebaju obaviti u krugu svoje službene ovlasti (Pavlović, 2015, s. 1249). Posredovanje se, primjerice, može ostvariti uspostavljanjem veze između davatelja i primatelja mita, prenošenjem poruka, priopćavanjem uvjeta i dr. Nije bitno kome je mito predano, da li samom počinitelju djela ili rodbini ili posredniku, a kazneni progon zastarijeva nakon 20 godina (čl. 81. st. 1. al. 3. KZ, 2022).

4.2. Nepravo aktivno podmićivanje odnosno posredovanje u takvom podmićivanju

Nepravo aktivno podmićivanje odnosno posredovanje u takvom podmićivanju je oblik djela kojega čini tko službenoj ili odgovornoj osobi ponudi, dade ili obeća mito namijenjeno toj ili drugoj osobi da unutar ili izvan granica svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koju bi morala obaviti, ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti, ili tko posreduje pri takvom podmićivanju službene ili odgovorne osobe, a za počinitelja je zapriječena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Kazneno djelo je dovršen davanjem mita, bez obzira da li je službena osoba poslije toga obavila zahtijevanu nezakonitu službenu radnju.

VSRH, u presudi I Kž-Us 35/16-6 od 01. lipnja 2016., utvrdio je da je kazneno djelo davanja mita počinjeno time što je optuženik službenoj osobi dao „novac da ova obavi radnju koju je u okviru granica svoje ovlasti dužna obaviti. Takvo je njegovo postupanje protupravno i predstavlja kazneno djelo davanja mita iz čl. 294. st. 2. KZ/11 bez obzira što je službena osoba postupala u okviru pravila službe te je obavila radnju carinjenja koju bi na isti način ionako obavila. Naime, radi se o nešto blažem vidu korupcije, o tzv. nepravom podmićivanju kojim se također, kao i kod pravog podmićivanja, podriiva normalno funkcioniranje državnih službi, jer se službenim osobama daje nešto što im ne pripada. Davatelj mita se želi osigurati da očekivana radnje bude obavljena ili želi da se ona ubrza, no i na taj način čini kazneno djelo, bez obzira što time službena osoba nije postupala formalno nepravilno.“ Zastara kaznenog progona nastupa po proteku 15 godina (čl. 81. st. 1. al. 4. KZ, 2022).

4.3. Oslobođenje od kazne

Počinitelj kaznenog djela davanje mita koji je dao mito na zahtjev službene ili odgovorne osobe i prijavio djelo prije njegova otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno, može se osloboditi kazne. Temelj za ovu odredbu je čl. 50. st. 1. KZ, 2022, kojim je propisano da sud može počinitelja osloboditi od kazne za počinjeno djelo kad zakon to izričito propisuje. Svrha odredbe o fakultativnom oslobođenju od kazne davatelja mita je olakšavanje otkrivanja i dokazivanja kaznenog djela primanja mita. Bit ove odredbe je pogodba s davateljem mita kojem se obećava oslobođenje od kazne u zamjenu za njegovo svjedočenje protiv primatelja mita (Derenčinović, 2001, s. 269). U određenim slučajevima ne bi bilo opravdano davatelja mita, iako je dobrovoljno i pravovremeno prijavio djelo, osloboditi od kazne, primjerice kada se ne radi o žrtvi službene ili odgovorne osobe odnosno kada nije bio prisiljen dati mito da bi službena ili odgovorna osoba nešto napravila ili propustila učiniti, već je mito dao radi osobnog probitka, a onda prijavio djelo jer nije bio zadovoljan onim što je podmićena osoba učinila ili propustila učiniti.

U skladu sa svrhom zakonske odredbe, *Visoki kazneni sud Republike Hrvatske, u presudi I KŽ-US 25/2021-8 od 12. siječnja 2022., ističe „oslobođenje od kazne za onoga tko prijavi koruptivno kazneno djelo prije njegova otkrivanja utjecat će pozitivno na društvenu zajednicu i motivirati građane na prijavljivanje ovih kaznenih djela čime će se na učinkovit način prevenirati koruptivna protupravna ponašanja.“*

4.4. Prikaz i analiza prijavljenih optuženih i osuđenih osoba za kazneno djelo davanja mita (2017.-2021.)

Podaci o broju prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za kazneno djelo davanja mita prikazani su u tablici 5. (po pojedinim oblicima kaznenog djela) i grafikonu 2. (ukupno po godinama).

Rezultati istraživanja pokazuju da je u razdoblju od 2017. do 2021. u prosjeku 44 prijavljenih punoljetnih osoba, optuženih 29 i osuđenih 26 za kazneno djelo davanja mita (tablica 5.). Iz spomenutih podataka međusobni odnos je sljedeći od prosječnog broja prijavljenih 66,52 % budu i optužene, a 58,82 % osuđene. Potrebno je naglasiti da se samo vođenje odnosi na kalendarsku godinu pa tako za neke godine imamo veći broj optuženih i osuđenih nego prijavljenih, a to je upravo iz razloga što je optužnica podignuta u drugoj godini nego je podnesena prijava, a takva je situacija i s osuđenim osobama.

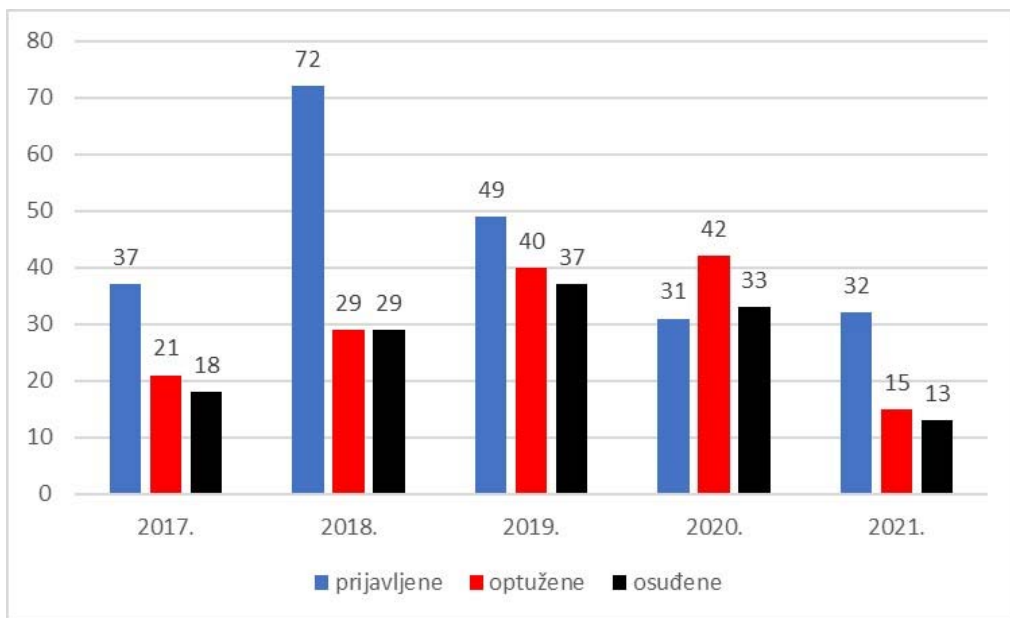
Uspoređujući broj prijavljenih osoba za prvo (2017. – 37) promatrano razdoblje sa zadnjim (2021. – 32) razdobljem vidljiv je trend smanjenja od -13,51 %.

Davanje mita je koruptivno kazneno djelo, a iz tablice 5 ipak je vidljiva blaga kaznena politika prema osobama koje počine kazneno djelo primanja mita pa je tako u razdoblju od pet godina bilo osuđeno 130 osoba, a najviše je bilo izrečene kazne zatvora u trajanju od 6 do 12 mjeseci i to njih 68 ili 52,31 %, a slijedi kazna zatvora od 3 do 6 mjeseci i to njih 25 ili 19,23 %.

Tablica 5. Prijavljene/optužene/osuđene osobe za kazneno djelo davanja mita s obzirom na pokušaj i izrečene sankcije (2017. – 2021.)

Davanje mita čl. 294	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Osuđeni – pokušaj	Zatvor uvjet 5 – 10 g. uk.	3 – 5 g. uk.	2 – 3 god.		1 – 2 god.		6 – 12 mj.		3 – 6 mj.	
							uk.	uv.	uk.	uv.	uk.	uv.	uk.	uv.
2017.	st. 1.	30	19	16	2	10					14	10	1	
	st. 2.	7	2	2	-	1					1	1	1	
	st. 3.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2018.	st. 1.	60	20	20	-	14					19	14		
	st. 2.	12	9	9	1	7					9	7		
	st. 3.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2019.	st. 1.	48	39	37	1	15					1	1		
	st. 2.	1	1	-	-	-					-	-		
	st. 3.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2020.	st. 1.	25	37	32	-	28			1	1	20	13	15	3
	st. 2.	6	5	1	-	1			-	-	1	1
	st. 3.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2021.	st. 1.	27	14	12	-	5			2		3	3	7	2
	st. 2.	5	1	1	-	1			-		1	1
	st. 3.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Izvor: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Grafikon 2. Prijavljene, optužene i osuđene osobe – davanje mita (2017. – 2021.)

Izvor: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

5. ODNOS KAZNENIH DJELA PRIMANJA I DAVANJA MITA

Concursus necessarius postoji samo kad se kazneno djelo primanja mita (čl. 293. st. 1. i 2. KZ, 2022) vrši primanjem mita, jer su onda na drugoj strani ostvarena obilježja kaznenog djela davanja mita (čl. 294. st. 1. i 2. KZ, 2022). „Iako su kaznena djela primanja i davanja mita u pravilu tzv. delikti susretanja te davatelj i primatelj mita najčešće postižu koruptivni sporazum kojim se definira, uz ostalo i svrha podmičivanja, nije neophodan uvjet za ostvarenje djela davanja i primanja mita da onaj tko daje mito izričito naglasi u koju ga svrhu daje jer je dovoljno da primatelj mita prema svim okolnostima slučaja i odnosu u kojem se nalazi s davateljem zaključi što ovaj od njega očekuje.“; VSRH, I Kž-Us 35/16-6 od 01. lipnja 2016.

Preostali modeli počinjenja djela: zahtijevanje (čl. 293. st. 1. i 2. KZ, 2022) i obećanje (čl. 294. st. 1. i 2. KZ, 2022) mita predstavljaju *concursus voluntarius* jer osoba kojoj se obećava mito nije to dužna prihvatiti, a niti osoba od koje se zahtjeva davanje mita ne mora pristati na takav zahtjev. U ovim dvama kombinacijama postoje suprotstavljene volje odnosno nije uspostavljen korupcijski odnos pa u prvom slučaju postoji kazneno djelo davanja mita, ali ne i djelo primanja mita, dok u drugoj situaciji postoji primanje mita, ali ne i djelo davanja mita.

Osoba koja posreduje između davatelja i primatelja mita će odgovarati za kazneno djelo primanja mita ili kazneno djelo davanja mita ovisno o svojoj namjeri. Ako je njezina volja bila da pomogne primatelju mita tada će odgovarati za pomaganje (čl. 38. KZ, 2022) u kaznenom djelu primanja mita, kojim posredovanje nije propisano kao radnja izvršenja djela, a ako je njezina volja bila pomoći davatelju mita tada će odgovarati za kazneno djelo davanja mita, kojim je posredovanje propisano kao radnja izvršenja djela.

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Kazneno djelo primanja mita ima tri oblika: pravo pasivno podmićivanje (kada se mito prima da bi se postupilo nezakonito), nepravo pasivno podmićivanje (kada se mito prima da bi se postupilo sukladno zakonu) i naknadno pasivno podmićivanje (kada se mito prima za obavljanje radnju, a nije bilo dogovoreno prije poduzimanja te radnje). Kazneno djelo davanja mita ima dva oblika – pravo i nepravo aktivno podmićivanje, odnosno posredovanje u takvom podmićivanju.

U teoriji kaznenoga prava se ističe da primanje mita postoji bez obzira na visinu mita, osim kada je riječ o uobičajenim darovima („znakovima pažnje“), što je faktično pitanje, no i primanje „sitnih poklona“ je opasno i štetno jer može potaknuti korupciju. Nadalje, ističe se da se zahtijevanje ili primanje mita može učiniti neposredno ili putem posrednika. Stajalište pravne teorije o postojanju stjecaja kaznenog djela primanja mita i drugog kaznenog djela ostvarenog radnjom radi koje je primljen mito, potvrđeno je u sudskoj praksi, dok je stav autora ovoga rada da je pogrešno stajalište sudske prakse da se u takvom slučaju radi o prividnom stjecaju. Pravna teorija podržava zakonsko rješenje prema kojem je već i sama spremnost za primanje mita prvi zametak korupcije odnosno dovoljna da se konstituira kazneno djelo, te opravdava sankcioniranje primanja mita radi obavljanja zakonite radnje ili neobavljanja radnje koja se ionako ne bi smjela obaviti jer se u takvim slučajevima radi o privatizaciji službe radi osobne koristi. U teoriji se ističe da radnja radi koje se prima mito ne mora biti konkretizirana, a kod naknadnog pasivnog podmićivanja da je bitno u vrijeme poduzimanja službene radnje mito nije zahtijevano niti obećano.

U odnosu na kazneno djelo davanja mita u teoriji kaznenoga prava se ističe kako je ovo djelo, iako nije službeničko kazneno djelo, odnosno počinitelj nije službena osoba, smješteno u poglavlje kaznenih djela protiv službene dužnosti da bi se istaknula službena dužnost kao zaštitni objekt kaznenog djela; da kod davanja mita putem posrednika davatelj ne mora precizno odrediti službenu ili odgovornu sobu kojoj daje mito već je dovoljno da je mito namijenjeno za neku osobu iz kruga osoba koje spornu radnju mogu obaviti te da je bit odredbe o fakultativnom oslobođenju od kazne davatelja mita u pogodbi s davateljem kojem se obećava oslobođenje od kazne u zamjenu za njegovo svjedočenje protiv primatelja mita.

Sudska praksa je zauzela stajališta da je primanje mita počinjeno kada je službena ili odgovorna osoba primila mito pa i kada ne zna tko joj šalje mito, a obilježja davanja mita su ostvarena čim davatelj pošalje mito; da je bit neprava u spremnosti počinitelja da za nagradu nezakonito postupi, da se mito daje u vezi poduzimanja službene radnje neovisno je li ta radnja u djelokrugu poslova podmićene osobe, te da se mora sankcionirati primanje mita i za obavljanje dozvoljene službene radnje. Važno je i opravdano stajalište sudske prakse da se djela primanja mita od strane službenih osoba, posebno policijskih službenika, čija je temeljna zadaća sprječavanje i sankcioniranje tj. procesuiranje kaznenih djela i prekršaja, odnosno njihovih počinitelja, ne mogu bagatelizirati bez obzira na visinu mita te je za takva djela potrebno izreći adekvatnu društvenu osudu.

U odnosu na kazneno djelo davanja mita, u sudskoj praksi je istaknuto da je djelo dovršeno već i samim obećanjem dara, da nepripadna korist ne mora biti primljena u novcu, da kazneno djelo postoji i kada se daje nagrada za radnju koja se po zakonu može odnosno mora obaviti jer se funkcioniranje državne službe podrija davanjem službenoj osobi nečega što joj ne pripada, da se oslobođenjem od kazne davatelja mita (koji prijavi to djelo) motiviraju počinitelji

na prijavljivanje kaznenog djela i time se preveniraju koruptivna protupravna ponašanja te da se ne mora izrijekom navesti u koju svrhu se mito daje kada se to može zaključiti prema okolnostima slučaja.

Korupcija je ozbiljan problem koji uništava društvo i državu odnosno šteti građanima te „doprinosi tome da građani gube povjerenje u institucije države“ (VSRH, I Kž-Us 96/14-6 od 10. 09. 2014.) te stoga ne bi trebalo izricati blage kazne jer je zakonodavac, sukladno težini kaznenih djela, propisao dosta stroge kazne koje za primanje mita idu do deset godina zatvora, a za davanje mita do osam godina. Međutim, sudska politika kažnjavanja kaznenih djela primanja i davanja mita je izuzetno blaga. Za kazneno djelo primanja mita najčešće je izricana kazna zatvora u trajanju od 6 do 12 mjeseci (50,60%), od čega je veliki broj kazni izrečen kao uvjetna osuda (17 od 42). Za kazneno djelo davanja mita najčešće je izricana kazna zatvora od 6 do 12 mjeseci (52,31%), od čega je ogromna većina izrečena kao uvjetna osuda (50 od 68).

U odnosu na oba kaznena djela, sagledavajući početnu (2017.) i završnu godinu (2021.) za koju su prikupljeni i analizirani podaci, vidljivo je da je zabilježen manji broj kaznenih djela, a kroz čitavo promatrano razdoblje vidljivo je da je veliki broj prijava odbačen i da sudovi nisu kao utemeljene ocijenili veliki broj optužnica (u odnosu na prijave za primanje mita optuženo je 47,92 % osoba, a osuđeno ih je 35,42 %, dok je u odnosu na prijave za davanje mita optuženo 66,52 % osoba, a osuđeno ih je 58,82 %), što ukazuje na mogućnost i potrebu da policija i državno odvjetništvo ulože dodatne napore u prikupljanju dokaza i procesuiranju počinitelja.

Posebna pozornost posvećena je istraživanju kaznenog djela primanja mita, gdje su počinitelji policijski službenici. Kako bi se uočili trendovi, obuhvaćeno je petogodišnje razdoblje od 2018. do 2022. godine. U promatranom razdoblju podnesena je kaznena prijava protiv 20 policijskih službenika za ukupno 39 kaznenih djela primanja mita. Usporedbom podataka za razdoblje od 2017. do 2021. vidljivo je da policijski službenici „sudjeluju“ s udjelom od 7,55 % u 2017., 4,55 % u 2018., 9,26 % u 2020. i 7,69 % u 2021. godini što zasigurno nije zanemariv postotak. To je alarmantan podatak jer se radi o službenicima koji provode zakon i koji trebaju otkrivati takva kaznena djela, a oni sudjeluju u ovoj opasnoj društvenoj pojavi. Iako statistički podaci za policijske službenike ukazuju da oni nisu imuni na podmićivanje, pozitivno je da je sustav spreman i voljan procesuirati takva djela, dok disciplinski sud opravdano i jedinstveno izriče najtežu disciplinsku kaznu za takvo kršenje zakona. Podaci ukazuju i na prisutnost korupcije među sucima, ali i na procesuiranje takvih djela.

Prijedlog autora je propisivanje kvalificiranog oblika kaznenog djela primanja i davanje mita kada je iznos mita iznad 79.633,69 eura i propisivanje da se kod kaznenog djela primanja mita za službene osobe koje su ovlaštene za procesuiranje i sankcioniranje kaznenih djela ne može izreći uvjetna osuda.

Iako je percepcija javnosti da se nedovoljno čini u otkrivanju i sankcioniranju koruptivnih kaznenih djela, a nesporno je da je sudska politika kažnjavanja kaznenih djela primanja i davanja mita preblaga, ohrabrujuće je to da smo svjedoci svakodnevnog otkrivanja nekog od oblika manipulacije, prijevare, podmićivanja, te drugih kaznenih djela što znači da tijela kaznenog progona ipak imaju samostalnost u odlučivanju te visok stupanj znanja, ali i tehničku opremljenost u slučaju potrebe za provedbom posebnih dokaznih radnji kako bi se otkrili i procesuirali i najsloženiji oblici kaznenih djela i njihovi počinitelji, neovisno o tome o kome se radi.

LITERATURA

- Anderson, C. J. i Tverdova, Y. V. (2003). Corruption, political allegiances, and attitudes toward government in contemporary democracies. *American Journal of Political Science*, 47(1), p. 91–109.
- Bačić, F., Šeparović, Z. (1989). *Krivično pravo – Posebni dio*. Zagreb: Narodne novine.
- Berman, Sh. (2015). *Democracy and Dictatorship in Europe: From the Ancien Regime to the Present Day*. New York: Oxford University Press.
- Bojanić, I., Cvitanović, L., Derenčinović, D., Grozdanić, V., Kurtović, A., Novoselec, P. i Turković, K. (2007). *Posebni dio kaznenog prava*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Božić, V. (2015). Kazneno djelo primanja mita kroz prizmu korupcije između ugovornih liječnika obiteljske medicine i tvornice lijekova. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti*. 6 (1), str. 101–149.
- Brnetić, D. i Ljubej, A. (2015). Analiza korupcijskih kaznenih djela protiv službene dužnosti iz policijske prakse. U: K. Butorac (ur.), *Zbornik radova IV. međunarodne znanstveno-stručne konferencije Istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu* Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, str. 770–789. https://cpi.gov.hr/UserDocsImages/konferencije/IDVPS/IV/Zbornik_radova_Konferencije_2015pdf.pdf
- Cvitanović, L., Derenčinović, D., Turković, K., Munivrana Vajda, M., Dragičević Prtenjača, M., Maršavelski, A. i Roksandić Vidlička, S. (2018). *Kazneno pravo – posebni dio*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Biblioteka Udžbenici.
- Derenčinović, D. (2001). *Mit (o) korupciji*. Zagreb: NOCCI.
- Derenčinović, D. (2018). *Kaznena djela protiv službene dužnosti*. U: S. Babić (ur.) Cvitanović, L., Derenčinović, D., Turković, K., Munivrana Vajda, M., Dragičević Prtenjača, M., Maršavelski, A. i Roksandić Vidlička, S. *Kazneno pravo – Posebni dio*. Prvo izdanje, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Biblioteka Udžbenici., str. 405–423.
- Derenčinović, D. (1999). *Kaznena djela protiv službene dužnosti*. U: S. Andrašić (ur.), Horvatić, Ž., Šeparović, Z., Cvitanović, L., Turković, K., Derenčinović, D i Kokić, I. *Kazneno pravo – Posebni dio*, Zagreb: Masmedia. str. 446–479.
- Donati, D., Piras, P. & Ponti, B. (2019). *Among the specific prevention tools, the issues related to digitization) (Chapter 9 – “E-Government Strategies And The Preventing Of Corruption”)*. In: Carloni, E., Paoletti, D. (Eds.). *Preventing corruption through administrative measure*. Morlacchi Editore U.P. p. 281–313.
- Dragičević Prtenjača, M. (2009). Poredbenopravna analiza pasivnog podmičivanja u kaznenim zakonodavstvima Hrvatske, Finske i Slovačke. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 16 (1), str. 233–280. <https://hrcak.srce.hr/clanak/129503>
- Fletcher, C. i Herrmann, D. (2012). *The Internationalisation of Corruption*. Gower.
- Foster, S. (2012). *Counter corruption: An international perspective*. In: MacVean, A., Spindler, P. (Eds.). *Handbook of Policing, Ethics and Professional Standards* (1st ed.). New York: Routledge.
- Garačić, A. (2016). *Kazneni zakon u sudskoj praksi*. Rijeka: Libertin naklada.

- Graycar, A. i Prenzler, T. (2013). *Understanding and preventing corruption*. Palgrave Springer.
- Heywood, P., (2018). Combating corruption in the twenty-first century: New approaches. *Daedalus*, 147(3), p. 83–97.
- Holmberg, C. i Rothstein, B. (2012). *Good government: The relevance of political science*. Edward Elgar Publishing.
- Hoxhaj, A. (2020). *The EU anti-corruption report: A reflexive governance approach*. New York: Routledge.
- Johnston, M. (2005). *Syndromes of corruption: Wealth, power, and democracy*. Cambridge University Press.
- Juras, D. (2019). Pasivno podmičivanje policijskih službenika. *Policija i sigurnost*, 28 (2), str. 230–236. <https://hrcak.srce.hr/clanak/324536>
- Kesić, Z. (2017). Pojavni oblici korupcije u policiji, *Žurnal za kriminalistiku i pravo – NBP*, 22 (1), str. 53–73. <https://doi.org/10.5937/nabepo22-13153>
- Langseth, P., (2012). *Measuring corruption*, In: Sampford, C. Shacklock, A., Connors, C. and Galtung, F. Aldershot: (Eds.), *Measuring Corruption*. New York: Routledge. p. 7–44.
- Maurice, P. (2009). *Police corruption: deviance, accountability and reform in policing*. Willan Publishing.
- Melgar, N., Rossi, M. i Smith, T. W. (2010). The perception of corruption. *International Journal of Public Opinion Research*, 22(1), p. 120–131.
- Merloni, F. (2018). *Corruption and Public administration*. New York: Routledge.
- Pavišić, B., Veić, P. (1995). *Hrvatski kazneni zakoni*. Zagreb: VIV – inženjering.
- Pavlović, Š. (2015). *Kazneni zakon*, Rijeka: Libertin naklada.
- Roksandić Vidlička, S. (2017). *Prosecuting Serious Economic Crimes as International Crimes – A New Mandate for the ICC?*. Duncker & Humblot.
- Helfer, L.R., Rose, C. & Brewster, R. (2023). Anti-corruption Regime: Proposing a Transnational Asset Recovery Mechanism. *International Journal of International Law*, 117(4), p.559–600.
- Rose-Ackerman, S. (1999). *Corruption and government: Causes, consequences, and reform*. Cambridge University.
- Rothstein, B. (2021). *Controlling corruption, The Social Contract Approach*, Oxford University press.
- Tahović, Đ. J. (1956). *Komentar Krivičnog zakonika*. Beograd: Savremena administracija.
- Williams R. (2000). *Explaining Corruption*. R. Williams (ed). Cheltenham, UK : Northampton, MA, USA : E. Elgar Pub.

Ostali izvori:

- Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr
- Državnoodvjetničko vijeće, e-mail od 15. veljače 2023.
- Državno sudbeno vijeće, dopis broj: PPI-4/23-2 od 13. veljače 2023.

- Kazneni zakon, Narodne novine broj: 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11.
- Kazneni zakon, Narodne novine broj: 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22.
- Ministarstvo pravosuđa i uprave, dopis klasa: 008-02/23-01/06, urbroj: 514-02-03-03-01/01-23-03 od 08. veljače 2023.
- Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Služba za odnose s javnošću, dopis klasa: 008-01/23-01/29, urbroj: 511-01-11-23-7 od 07. veljače 2023.
- Obrazloženje Konačnog prijedloga Kaznenog zakona, https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080229/PZE_866.pdf
- Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030., Narodne novine broj: 120/21.
- Sudska praksa, <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>
- Zakon o državnom odvjetništvu, Narodne novine broj: 67/18, 21/22.
- Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine broj: 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 80/22.
- Zakon o policiji, Narodne novine broj: 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19.
- Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Narodne novine broj: 76/09, 92/14, 70/19.
- Zakon o sudovima, Narodne novine broj: 28/13, 33/15, 82/15, 67/18, 21/22, 26/13.
- Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, Narodne novine broj: 46/22

CRIMINAL OFFENCES OF RECEIVING AND GIVING BRIBE IN THE CROATIAN LAW

Review scientific paper

Abstract

Accepting and giving bribes are crimes that law enforcement authorities are particularly interested in detecting (or should be) given that in many cases it is the interest of the recipient and the bribe provider, and their interest in reporting the other party to the competent authorities is insignificant. The paper presents the results of the theoretical and normative investigation of corruptive crimes of receiving and giving bribes and descriptive and comparative method. In addition, the authors analyze the relevant case law on which they base conclusions about the possible implications of corruptive crimes such as accepting and giving bribes. In order to take a closer look at the problem, an empirical investigation of the criminal offenses of receiving and giving bribes in the period from 2017 to 2021 was conducted. The paper presents an overview of the criminal offenses of accepting and giving bribes with regard to the jurisdiction of the State Attorney's Office or the type of decision (considering the variable known/unknown perpetrator, the number of dismissed charges, the number of indictments filed, with/without a criminal order or after the investigation has been conducted). Special attention was paid to the analysis of the number of reported and convicted police officers, state attorneys and bribery judges in the period from 2018 until 2022. Based on the results of empirical research, the authors conclude that the judicial policy of punishment in Croatia is mild and propose new solutions *de lege ferenda*, starting from court criminal policy to prescribing qualified forms of the criminal offense of receiving and giving bribes.

Keywords: corruption, criminal offences against official duty, acceptance and giving of bribes, responsible person, police officer

Podaci o autorima

dr. sc. Damir Juras, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Služba disciplinskog sudovanja

doc. dr. sc. Dijana Gracin, Sveučilište u Zagrebu, Vojni studijski programi

dr. sc. Hrvoje Filipović, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Veleučilište kriminalistike i javne sigurnosti

